

De Bijdrage van Sport in Teamverband aan de Sociaal-Emotionele Ontwikkeling van Peuters
in de Beleving van Ouders

Bachelorthesis Pedagogische Wetenschappen

Code 200600042

2011-2012

Studenten

E. Feddes (3510549)

R. E. Meerman (3489019)

M. Rauwenhoff (3499634)

M. Wassink (3495477)

Coördinerend begeleider

Dirk-Wouter Smits

Inleverdatum

20 juni 2012

Samenvatting

Achtergrond: Er is recentelijk veel onderzoek gedaan naar het effect van sport op de gezondheid van kinderen. Weinig is echter bekend over het effect van sport, en dan met name sport in teamverband, op de sociaal-emotionele ontwikkeling bij jonge kinderen.

Doel: Het doel van het huidige onderzoek is om de effecten van sport in teamverband op de sociaal-emotionele ontwikkeling bij peuters in kaart te brengen.

Methode: Het betreft een explorerend kwantitatieve onderzoeksmethode met een niet-experimenteel onderzoekskarakter. Er vindt een eenmalig meetmoment plaats, waarbij ouders van kinderen die op peutervoetbal zitten een gestructureerde vragenlijst voorgelegd krijgen. In deze vragenlijst wordt naar hun beleving over het effect van peutervoetbal op de sociaal-emotionele ontwikkeling van hun kind gevraagd.

Resultaten: Er blijkt geen significante samenhang te zijn tussen het aantal maanden dat een kind op peutervoetbal zit en de mate van bijdrage van peutervoetbal die ouders ervaren op de sociaal-emotionele ontwikkeling bij hun kinderen.

Conclusie: Ondanks de niet-significante uitkomsten blijken ouders bij een kleine kwalitatieve vragenlijst toch aan te geven dat zij het idee hebben dat peutervoetbal een positief effect heeft op de sociaal-emotionele ontwikkeling van hun kinderen. Meer grootschalig onderzoek is nodig om de effecten van peutervoetbal in kaart te brengen.

Sleutelwoorden: peutervoetbal; sport in teamverband; sociaal-emotionele ontwikkeling; assertiviteit; zelfbeeld; zelfregulatie; sociale interactie.

Bijdrage Peutervoetbal aan Sociaal-Emotionele Ontwikkeling

Tegenwoordig wordt er steeds meer aandacht besteed aan onderzoek naar lichamelijke activiteit bij zowel oudere als jongere kinderen. Zo is er uit onderzoek gebleken dat sport- en bewegingsgewoontes op jonge leeftijd zich voortzetten in de adolescentie, en later in de volwassenheid (Hume, Salmon & Ball, 2005). De reden voor de groeiende interesse in beweging is het steeds groter wordende aantal kinderen met overgewicht of andere problemen die gerelateerd kunnen worden aan een gebrek aan lichamelijke activiteit. Een gebrek aan beweging kan negatieve gevolgen hebben voor de lichamelijke gezondheid van kinderen en uiteindelijk leiden tot overgewicht. Andersom kan voldoende beweging er juist voor zorgen dat kinderen fit blijven en een gezonde levenswijze ontwikkelen (Bundy et al., 2009; Macdonald-Wallis, Jago, Page, Brockman, & Thompson, 2011; Ridgers, Carter, Stratton, & McKenzie, 2011).

Naast een lichamelijke functie kan sport ook een sociale functie vervullen. Bij jonge kinderen dienen ouders, naast begeleiders tijdens sportactiviteiten, als rolmodel voor een actieve en gezonde levenswijze en kunnen zij door middel van steun het kind ook aanmoedigen te bewegen en vertrouwen geven in zijn eigen kunnen (Bailey, 2006; Coleman, Cox, & Roker, 2008). Naarmate kinderen ouder worden, gaat het vriendschapsnetwerk ook steeds meer deze rol vervullen (Allender, Cowburn & Foster, 2006; MacDonald-Wallis et al., 2011). Kinderen kunnen via sport vriendschappen opbouwen en steun krijgen van hun leeftijdsgenoten, wat bijvoorbeeld kan bijdragen aan een beter zelfbeeld (Allender, Cowburn & Foster, 2006; Seymour, Reid & Bloom, 2009).

Naar de sociale functie van sport is echter nog niet veel onderzoek gedaan. Meerdere studies naar lichamelijke activiteit noemen bijvoorbeeld de positieve waarde van sport voor de sociaal-emotionele ontwikkeling, maar weinig zijn er echt specifiek (Bundy et al., 2009; Herskind, 2010; Light, 2008; Macdonald-Wallis et al., 2011; Nonis, 2005; Ridgers, Carter, Stratton, & McKenzie, 2011; Riksen-Walraven, 2002; Seymour, Reid, & Bloom, 2009). Door enkele studies wordt de sportsetting gezien als een geschikte context voor de stimulering van de sociaal-emotionele ontwikkeling vanwege de spontane en frequente sociale interacties en doordat de participatie aan sport zowel sociaal adequaat als sociaal inadequaat gedrag direct zichtbaar maakt (Bailey, 2006).

In een aantal onderzoeken wordt naar voren gebracht dat sport en spel handvatten kan bieden voor kinderen om de wereld om hen heen te begrijpen en ontdekken, en in het bijzonder de sociale wereld (Bundy et al., 2009; Herskind, 2010; Ridgers, Carter, Stratton, & McKenzie). Sport biedt de mogelijkheid sociaal-emotionele vaardigheden als samenwerken, inlevingsvermogen en zelfcontrole te ontwikkelen (Coté, 2002; Hansen, Larson & Dworkin, 2003). Kinderen kunnen binnen een sportsetting oefenen hun emoties te beheersen en zo nodig aan te passen en problemen met anderen op te lossen. Ook kunnen zij oefenen met regels en verhoudingen tussen mensen en het onderhandelen hierover

(Bundy et al., 2009; Hansen, Larson, & Dworkin, 2003; Nonis, 2005; Ridgers, Carter, Stratton, & McKenzie, 2011). Hierbij leren kinderen om te gaan met winnen en verliezen en het krijgen en geven van feedback. Door sport aangeleerde sociaal-emotionele vaardigheden zijn veelal generaliseerbaar naar andere situaties in het dagelijks leven (Papacharisis et al., 2005).

Uit bovenstaande kan worden opgemaakt dat er een verband lijkt te zijn tussen lichamelijke activiteit en de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen. Dit verband verdient verder onderzoek, aangezien de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen een belangrijk deel van de ontwikkeling betreft en een belangrijke voorwaarde is voor succes op school en later in het leven (Brown & Taylor, 2009). Een goede sociaal-emotionele ontwikkeling is een beschermende factor tegen (mentale) gezondheidsproblemen en risicovol gedrag. Uit interventies voor verbetering van de sociaal-emotionele ontwikkeling blijken effecten op schoolsucces en vermindering van negatief gedrag (Washburn et al., 2011). Wanneer iemand beschikt over voldoende en goed ontwikkelde sociaal-emotionele vaardigheden kunnen positieve, sociale relaties worden aangegaan met mensen uit de omgeving en kan een individu op een adaptieve wijze in de samenleving functioneren (Quinn, Jannash-Pennell, & Rutherford, 1995).

Uit bovenstaande onderzoeksresultaten blijkt het belang van gericht onderzoek naar het verband tussen lichamelijke activiteit en de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen. Dit verband wordt in deze studie onderzocht door middel van de volgende onderzoeksvraag: "Wat is de bijdrage van sport in teamverband aan de sociaal-emotionele ontwikkeling van peuters, in de beleving van ouders?".

Er is gekozen voor jonge kinderen met een leeftijd variërend van 2 tot en met 6 jaar, omdat de sociaal-emotionele ontwikkeling al op jonge leeftijd plaatsvindt en vroege ervaringen hierbij belangrijk zijn. In het licht van het ontwerpen van bewegingsprogramma's is het dus belangrijk om zo vroeg mogelijk de sociaal-emotionele ontwikkeling te stimuleren (Carpendale & Lewis, 2004; Riksen-Walraven, 2002).

De beleving van ouders staat in dit onderzoek centraal, omdat jonge kinderen nog niet in staat zijn hun beleving over (eventuele veranderingen in) hun eigen gedrag te benoemen. Ouders staan dicht bij het kind en zullen veranderingen in het gedrag het beste kunnen opmerken. Bovendien spelen ouders een belangrijke rol in de begeleiding en motivatie van kinderen bij lichamelijke activiteiten (Coleman, Cox, & Roker, 2008). Er wordt gekeken naar lichamelijke activiteit in teamverband, omdat kinderen hierbij veel in contact komen met anderen en zo in veel sociale situaties terechtkomen (Fraser-Thomas, Côté, & Deakin, 2005; Goudas & Giannoudis, 2008; Papacharisis et al., 2005).

De sociaal-emotionele ontwikkeling is voor dit onderzoek onderverdeeld in vier domeinen: assertiviteit, zelfbeeld, zelfregulatie en sociale interactie. Het begrip *assertiviteit* wordt door Wilson en Gallois (1993) beschreven als iemands vermogen om zijn ideeën,

interesses en gevoelens op een adequate manier te uiten en te verdedigen, zonder dat hier gevoelens van angst aanwezig zijn. Een individu dat zich assertief weet te gedragen komt op voor zijn eigen behoeften, durft verzoeken in te dienen en te weigeren, weet sociale problemen op te lossen, kan groepsdruk weerstaan en ontvangt acceptatie en steun vanuit de omgeving (Ford, 1992).

Het *zelfbeeld* refereert naar de perceptie van het zelf en bestaat uit meerdere domeinen, zoals academisch, sociaal, emotioneel en fysiek (Strong et al., 2005). Deze perceptie van jezelf wordt gebaseerd op vergelijkingen maken met anderen (Kuiper & Martin, 2009). Er worden echter niet alleen vergelijkingen gemaakt met andere mensen, maar er wordt ook vastgesteld wat we voelen en denken. Dit wordt vastgesteld aan de hand van het eigen observeerbare gedrag (Gecas, 1982). James (1890; geciteerd in Heatherton & Polivy, 1991) beschrijft het zelfbeeld als een barometer die stijgt en daalt als een functie van iemands succeservaringen en ambities.

Over de definitie van het begrip *zelfregulatie* bestaan verschillende theorieën. Piaget (1952) stelt dat kinderen zich cognitief ontwikkelen door de constructie van cognitieve modellen. Naarmate een kind ouder wordt worden deze modellen door aanpassing steeds complexer. Het aanpassen van de modellen is volgens Piaget (1952) zelfregulerend. Deze zelfregulatie heeft het optimaliseren van de aanpassing aan de externe omgeving als doel.

De sociale interactie omvat alle interacties van een kind met zijn omgeving (Carpendale & Lewis, 2004; Hume, Salmon & Ball, 2005; Ridgers, Carter, Stratton & McKenzie, 2011). Naast het oefenen in sociale situaties met het overbrengen van de eigen gevoelens naar anderen, biedt sociale interactie ook nieuwe vormen van structuur aan voor het kind, waarin zich ontwikkelende cognitieve processen in verband gebracht worden met de sociale context.

Om de onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden is er per domein een deelonderzoeksvraag opgesteld, wat heeft geleid tot de volgende vier deelvragen: "Wat is de bijdrage van sport in teamverband aan het tot uiting komen van assertief gedrag bij peuters?", "Wat is de bijdrage van sport in teamverband aan het zelfbeeld van peuters?", "Wat is de bijdrage van sport in teamverband aan de mate van zelfregulatie van peuters?" en "Wat is de bijdrage van sport in teamverband aan de sociale interactie van peuters?".

De hypothese die in dit onderzoek getoetst wordt is dat sport in teamverband een positieve bijdrage heeft op de sociaal-emotionele ontwikkeling van peuters. De vier deelhypotheses die hierbij opgesteld zijn gaan ervan uit dat sport in teamverband een positieve bijdrage levert aan de domeinen assertiviteit, zelfbeeld, zelfregulatie en sociale interactie.

Methode

Het doel van dit onderzoek is het verkrijgen van meer inzicht in de bijdrage van sport in teamverband aan de sociaal-emotionele ontwikkeling bij peuters. In dit onderzoek zijn vier deelhypothesen getoetst die gekoppeld kunnen worden aan vier verschillende domeinen van de sociaal-emotionele ontwikkeling. Deze hypothesen stellen dat sport in teamverband een positieve bijdrage levert aan assertiviteit, zelfbeeld, zelfregulatie en sociale interactie bij peuters.

Onderzoeksdesign

Vanwege het geringe aantal onderzoeken naar sport op jonge leeftijd is dit onderzoek van explorerende aard, waarbij gebruik gemaakt is van een kwantitatieve onderzoeksmethode met een niet-experimenteel onderzoekskarakter. Er is sprake van een cross-sectioneel onderzoek met een eenmalig meetmoment bij ouders van kinderen die deelnemen aan peutervoetbal. Er is geen gebruik gemaakt van een controlegroep met daarin ouders waarvan de kinderen niet op peutervoetbal zitten. Middels een gestructureerde vragenlijst kan er een grote groep respondenten ondervraagd worden. Door de anonimiteit van een vragenlijst zijn sociaal wenselijke antwoorden beperkt.

Respondenten

Voor dit onderzoek zijn ouders van peuters benaderd die deelnemen aan peutervoetbal van de voetbalvereniging FC Deltasports '95. De ouders zijn woonachtig in de omgeving Houten, waar de voetbalvereniging gevestigd is. De ouders betreffen de respondenten en de peuters betreffen de onderzoekspopulatie. Er is gekozen voor de ouders als respondenten omdat zij, gezien hun verbale en communicatie vaardigheden, zelfstandig in staat zijn een vragenlijst in te vullen, in tegenstelling tot hun kinderen. De leeftijd van de peuters verschilt van 2 tot 6 jaar, en betreffen jongens met een Nederlandse achtergrond. Aangezien het peutervoetbal in januari 2011 van start is gegaan is de maximale duur van deelname 1 jaar en 4 maanden. Niet elke peuter is vanaf januari 2011 betrokken bij het voetbal, waardoor de totale tijd van deelname aan voetbal per peuter kan variëren.

De voetbaltraining waaraan de peuters deelnemen vindt eenmaal per week plaats en duurt 45 minuten. Tijdens deze training worden er spelenderwijs lichte voetbaltechnieken aangeleerd. Aan de hand van speciale materialen, muziek en spelletjes wordt er gepoogd een afwisselende training aan te bieden. Er zijn vier verschillende leeftijdsgroepen met de leeftijden 2,5, 3, 4, en 5-6 jaar. Elke groep bestaat uit acht à tien kinderen en wordt begeleid door een gekwalificeerde trainer. In de twee jongste groepen hebben de ouders een ondersteunende rol, maar naarmate de kinderen ouder worden bevinden de ouders zich steeds meer op de achtergrond.

Procedure

Voor dit onderzoek zijn in de maand april 127 gezinnen benaderd. Hierbij zijn zowel vader als moeder uitgenodigd om vrijblijvend deel te nemen aan het onderzoek. De trainer van peutervoetbal, die over de e-mailadressen van de ouders beschikt, heeft de ouders via de mail benaderd voor deelname aan het onderzoek. Aan de ouders is gevraagd om via het internet de vragenlijst in te vullen. Aangezien de verwachting is dat niet alle ouders na het eerste contact de vragenlijst invullen, is er na twee weken een herinnering gestuurd. Vervolgens krijgen de resterende ouders nog een week de tijd om de vragenlijst in te vullen. Er is gebruik gemaakt van een gemakkelijkssteekproef, waarbij de ouders die de vragenlijst hebben ingevuld, ook allen zijn meegenomen in het onderzoek.

Meetinstrumenten

In de vragenlijst zijn allereerst de achtergrondgegevens van de ouders uitgevraagd. Achtergrondgegevens geven informatie over onder andere geslacht, leeftijd, beroep, etnische afkomst en gezinssamenstelling. Vervolgens is de bijdrage van peutervoetbal op de domeinen assertiviteit, zelfbeeld, zelfregulatie en sociale interactie uitgevraagd. Deze vier aspecten van de sociaal-emotionele ontwikkeling zijn geoperationaliseerd naar concrete, meetbare gedragingen (zie bijlage 1).

Assertiviteit kan gedefinieerd worden in de volgende reactiemogelijkheden: Opkomen voor je eigen rechten; groepsdruk weerstaan; de vrijheid voelen om te handelen en te kiezen naar je eigen ideeën; nee zeggen; een gesprek op een juiste manier beginnen, voeren en afsluiten; sociale problemen effectief en adequaat oplossen en het geven en ontvangen van complimenten (Ford, 1992; Lorr & More, 1980; Richmond & McCoskey, 1992).

Zelfbeeld refereert naar de perceptie van het zelf. Er kan onderscheid gemaakt worden tussen een algemeen zelfbeeld en verschillende deelzelfbeelden. De deelzelfbeelden beslaan verschillende domeinen, zoals academisch, niet-academisch, sociaal, emotioneel en fysiek (Strong et al., 2005). Het zelfbeeld kan je ook opdelen in twee elementen. Het eerste element is het gevoel van competentie; het gevoel dat je in staat bent om dingen te bereiken. Het tweede element waarop zelfbeeld wordt gebaseerd is het gevoel dat je geliefd bent (Sheslow, 2008; geciteerd in Dwire, 2010).

Zelfregulatie heeft twee basismechanismen, namelijk emotieregulatie en gedragsregulatie (Batum & Yagmurlu, 2007). De aspecten die bij een effectieve emotieregulatie centraal staan, zijn emotioneel bewustzijn, controle van expressie en het omgaan met emoties (Zeman, Shipman, & Suveg, 2002). Gedragsregulatie komt volgens Thompson (zoals geciteerd in Batum & Yagmurlu, 2007) neer op het hebben van controle over impulsen, het kunnen onderdrukken van gedrag, en aandachtsprocessen zoals aandacht richten en verschuiven.

Sociale interactie kan volgens de sociale interactie theorie van Bales onderscheiden worden in vier categorieën. De vier categorieën van sociale interactie vinden plaats op

sociaal-emotioneel gebied en op taakgebied. Op sociaal-emotioneel gebied zijn er positieve reacties, zoals vriendelijkheid of instemming tonen, en negatieve reacties, zoals onvriendelijkheid of gespannenheid. Op taakgebied zijn er pogingen om antwoord te geven, zoals mening geven en het gesprek sturen, en pogingen om te vragen, naar richting, standpunten e.d (Bales, 2001).

Data-analyse

In de vragenlijst komen per domein vijf tot zes vragen aan bod. Er is een vijfpuntsschaal gebruikt waarbij -2 een 'negatieve bijdrage' betekent en +2 een 'positieve bijdrage van peutervoetbal'. In het midden van de schaal staat de 0 die 'geen bijdrage van peutervoetbal' betekent. Daarnaast is er in combinatie met de vijfpunt schaal een antwoordmogelijkheid met 'geen verandering' opgenomen. Wanneer men geen verandering op een item heeft waargenomen bij hun kind sinds het op voetbal zit, is dit ook als 0 gescoord. Zie bijlage 2 voor de antwoordschaal die in de vragenlijst is gebruikt.

De onderzoeksresultaten zijn geanalyseerd aan de hand van het computerprogramma SPSS. Met de vijfpuntsschaal is op ordinaal meetniveau de bijdrage van peutervoetbal aan de vier eerder beschreven dimensies van de sociaal-emotionele ontwikkeling gemeten. Vervolgens zijn op elk domein per respondent de scores op de afzonderlijke items samengenomen tot een somscore die de bijdrage van peutervoetbal op het gehele domein weergeeft. Deze somscore is als afhankelijke variabele meegenomen in een correlatie analyse waarbij 'de duur van het lidmaatschap' als onafhankelijke variabele is meegenomen in de analyse. Er is gekozen voor een correlatieanalyse omdat de verwachting is dat de sociaal-emotionele competenties zullen toenemen wanneer een kind langer op voetbal zit. Er is gebruikt gemaakt van de Spearman's rangcorrelatie omdat deze de samenhang tussen variabele van ordinaal meetniveau kan analyseren. Daarnaast kan de Spearman's rangcorrelatie ook gebruikt worden wanneer variabelen op interval-/ratio meetniveau gemeten worden en er sprake is van een kleine steekproef ($n < 30$), wat in dit onderzoek het geval is. Daarnaast is aan de hand van de Cronbach's Alpha de homogeniteit van de items per domein geanalyseerd.

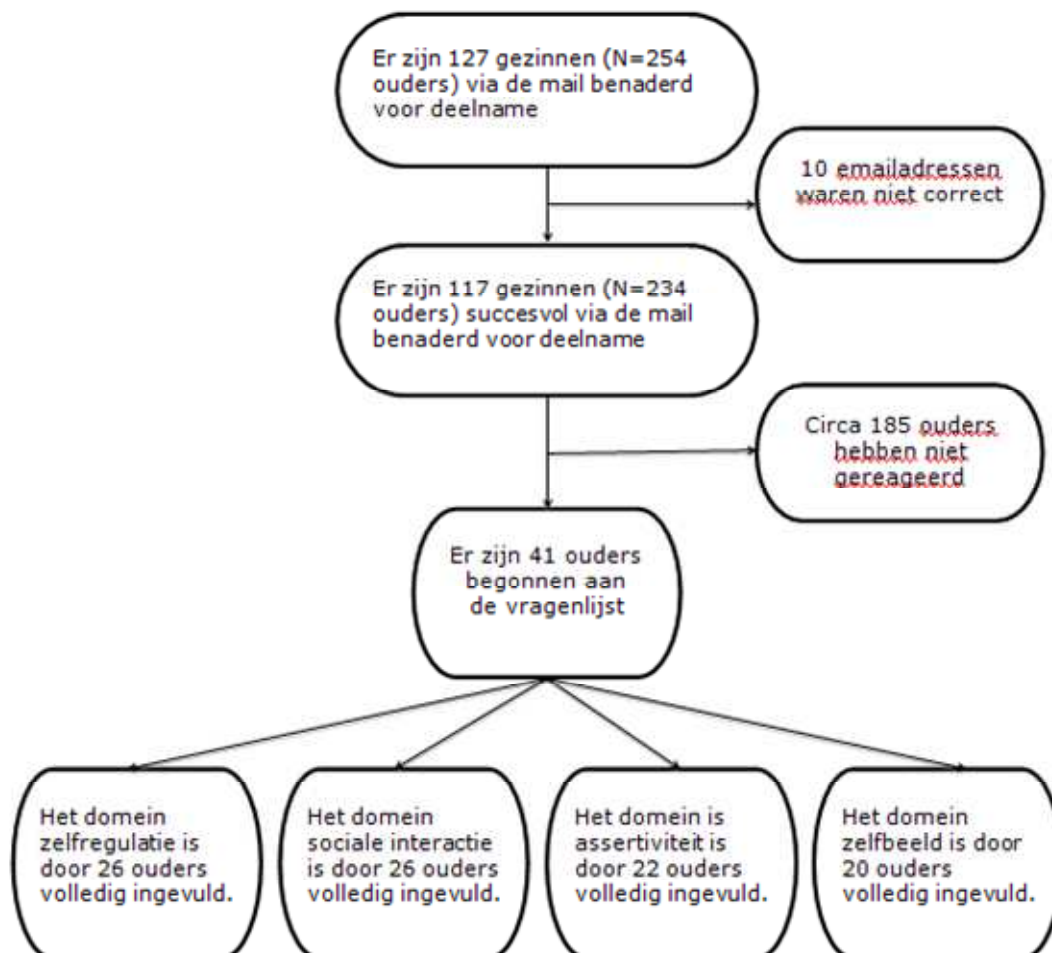
Betrouwbaarheid

Over de betrouwbaarheid en validiteit van de gestructureerde vragenlijst kan weinig gezegd worden aangezien deze niet empirisch getoetst is. De vragen zijn echter aan de hand van wetenschappelijke literatuur geoperationaliseerd waarmee getracht is een betrouwbare en valide vragenlijst op te stellen.

Resultaten

Respondenten

Voor deelname aan het onderzoek zijn 127 gezinnen benaderd via de email. Er is gevraagd of zowel vader als moeder de vragenlijst in wilden vullen, waardoor in totaal circa 254 mogelijke respondenten ontstaan. Dit heeft geresulteerd in maximaal 26 bruikbare vragenlijsten. In figuur 1 is aangegeven hoe het totaal aan bruikbare reacties van respondenten met betrekking tot de verschillende domeinen tot stand is gekomen.

Figuur 1. Schematisch overzicht totstandkoming bruikbare reacties respondenten

De vragenlijst is ingevuld door 8 vaders en 18 moeders. De gemiddelde leeftijd van de ouders is 37 jaar en 3 maanden (SD = 4 jaar en 11 maanden). De gemiddelde leeftijd van de voetballende kinderen is 4 jaar en 1 maanden (SD = 13 maanden) en het betreft alleen jongens. De kinderen zitten gemiddeld 10 maanden (SD = 6 maanden) op peutervoetbal.

Tabel 1

Basiskenmerken respondenten

Variabele	Waarde	n	%
Geslacht	Man	8	30.8
	Vrouw	18	69.2
Burgerlijke staat	Gehuwd	13	50.0
	Samenwonend	11	42.3
	Alleenstaand	2	7.7
Etnische afkomst	Nederlands	21	96.2
	Duits	1	3.8
Hoogst behaalde opleiding	MBO	3	15.4
	HBO	8	38.5
	WO	11	46.2
Aanwezig bij peutervoetbal	Nooit	1	3.8
	2x per maand	6	23.1
	3x per maand	2	7.7
	4x per maand	13	65.4
Aantal kinderen in gezin	1	2	11.5
	2	19	73.1
	3	1	15.4

Assertiviteit. Van de 22 ouders die de vragenlijst hebben ingevuld geeft 31.8 procent (n=7) van de ouders aan in alle 5 de gedragingen die assertiviteit vertegenwoordigen geen verandering te zien sinds hun kind op peutervoetbal zit. 68.2 procent (n=15) van de ouders geeft aan op minimaal één gedraging van assertiviteit een verandering waar te nemen sinds hun kind op peutervoetbal zit. Deze 15 ouders geven allen aan dat peutervoetbal aan minimaal één veranderde gedraging een bijdrage levert. De correlatie tussen het aantal maanden dat een kind op peutervoetbal zit en de bijdrage van peutervoetbal aan de ontwikkeling van assertiviteit is niet significant ($r_s = -.298$, $p = .141$, eenzijdig) met $\alpha = .05$ (zie tabel 1).

Zelfbeeld. Van de 24 ouders die de vragenlijst hebben ingevuld geeft 16.7 procent (n=4) van de ouders aan in alle 5 de gedragingen die zelfbeeld vertegenwoordigen geen verandering te zien sinds hun kind op peutervoetbal zit. 83.3 procent (n=20) van de ouders geeft aan op minimaal één gedraging van zelfbeeld een verandering waar te nemen sinds hun kind op peutervoetbal zit. Van de 20 ouders die een verandering op minimaal één gedraging waarnemen geeft 5 procent (n=1) van de ouders aan dat peutervoetbal geen bijdrage levert in deze verandering(en). De correlatie tussen het aantal maanden dat een kind op peutervoetbal zit en de bijdrage van peutervoetbal aan de ontwikkeling van het zelfbeeld is niet significant ($r_s = -.042$, $p = .433$, eenzijdig) met $\alpha = .05$ (zie tabel 1).

Zelfregulatie. Van de 26 ouders die de vragenlijst hebben ingevuld geeft 11.5 procent (n=3) van de ouders aan in alle 5 de gedragingen die zelfregulatie

vertegenwoordigen geen verandering te zien sinds hun kind op peutervoetbal zit. 88.5 procent (n=23) van de ouders geeft aan op minimaal één gedraging van zelfregulatie een verandering waar te nemen sinds hun kind op peutervoetbal zit. Van de 23 ouders die een verandering op minimaal één gedraging waarnemen geeft 4.3 procent (n=1) van de ouders aan dat peutervoetbal geen bijdrage levert in deze verandering(en). In tabel 1 is te zien dat de correlatie tussen het aantal maanden dat een kind op peutervoetbal zit en de bijdrage van peutervoetbal aan de ontwikkeling van zelfregulatie niet significant is ($r_s = .189$, $p = .193$, eenzijdig) met $\alpha = .05$.

Sociale interactie. Van de 26 ouders die de vragenlijst hebben ingevuld geeft 26.9 procent (n=7) van de ouders aan in alle 5 de gedragingen die sociale interactie vertegenwoordigen geen verandering te zien sinds hun kind op peutervoetbal zit. 73.1 procent (n=19) van de ouders geeft aan op minimaal één gedraging van sociale interactie een verandering waar te nemen sinds hun kind op peutervoetbal zit. Van de 19 ouders die een verandering op minimaal één gedraging waarnemen geeft 8.7 procent (n=2) van de ouders aan dat peutervoetbal geen bijdrage levert in deze verandering(en). De correlatie tussen het aantal maanden dat een kind op peutervoetbal zit en de bijdrage van peutervoetbal aan de ontwikkeling van sociale interactie is niet significant ($r_s = -.123$, $p = .307$, eenzijdig) met $\alpha = .05$ (zie tabel 1).

Tabel 2

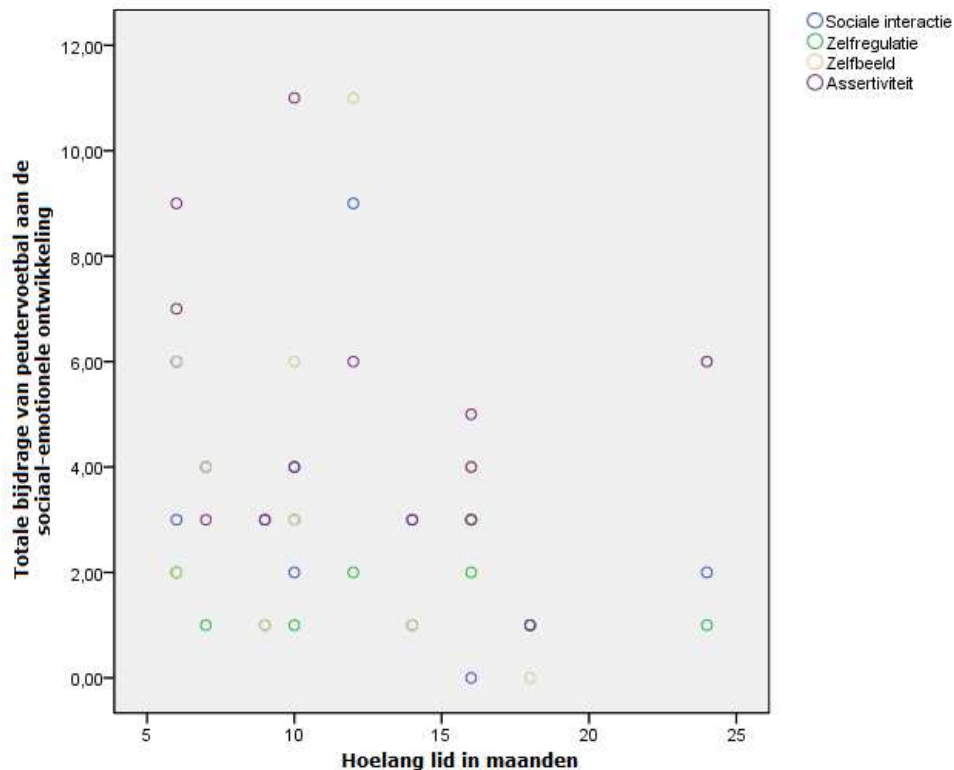
Overzicht van correlatiecoëfficiënten en significantiewaarden

	r_s	p	N
Assertiviteit	-.298	.141	15
Zelfregulatie	.189	.193	23
Sociale interactie	-.123	.307	19
Zelfbeeld	-.042	.433	19
Sociaal-emotionele ontwikkeling	.170	.220	23

$\alpha = .05$

In figuur 2 is zichtbaar dat er geen duidelijke samenhang is tussen het aantal maanden dat een kind op peutervoetbal zit en de bijdrage van peutervoetbal aan de ontwikkeling binnen de 4 domeinen die tezamen de sociaal-emotionele ontwikkeling vormen. In de figuur is bijvoorbeeld een paars bolletje met de coördinaten (10,11) zichtbaar. Dit betekent dat een ouder waarvan het kind 10 maanden op peutervoetbal zit een somscore van 11 heeft op de totale bijdrage van peutervoetbal op het domein assertiviteit. Een somscore van 11 zegt dat een ouder voor 5 van de 6 items een 'geheel positieve bijdrage' van peutervoetbal heeft aangegeven. Een 'geheel positieve bijdrage' wordt gescoord als +2.

Op 1 van de 6 items is een 'tamelijk positieve bijdrage' van peutervoetbal aangegeven. Een 'tamelijk positieve bijdrage' wordt gescoord als +1. Vaak kan er echter met verschillende combinaties eenzelfde somscore zijn bereikt.

Figuur 2. Scatterplot bijdrage peutervoetbal aan sociaal-emotionele ontwikkeling

Betrouwbaarheid

Om na te gaan of de vier domeinen homogeen zijn en gezamenlijk de schaal sociaal-emotionele ontwikkeling mogen vormen is een betrouwbaarheidsanalyse uitgevoerd. De Cronbach's Alpha voor de afzonderlijke items met betrekking tot assertiviteit geeft aan dat de interne consistentie voldoende homogeen is ($\alpha = 0.74$).

Conclusie en discussie

In dit onderzoek is gekeken naar de bijdrage van peutervoetbal aan de sociaal-emotionele ontwikkeling van peuters. Voorafgaand aan het onderzoek is de hypothese opgesteld dat peutervoetbal een positieve bijdrage levert aan de ontwikkeling van assertiviteit, zelfbeeld, zelfregulatie en sociale interactie, de vier domeinen die in dit onderzoek de sociaal-emotionele ontwikkeling omvatten. Op basis van de resultaten kan geconcludeerd worden dat het aantal maanden dat een kind lid is van peutervoetbal niet significant samenhangt met de mate van positieve bijdrage van peutervoetbal aan de sociaal-emotionele ontwikkeling binnen de vier domeinen. Wanneer peutervoetbal van invloed zou zijn op de sociaal-emotionele ontwikkeling zou verwacht worden dat de tijd die

het kind op peutervoetbal doorbrengt significant samenhangt met een positieve bijdrage op de sociaal-emotionele ontwikkeling. De vooraf opgestelde hypothesen zijn op basis van deze resultaten dan ook verworpen.

Deze resultaten komen niet overeen met de verwachtingen op basis van voorgaand onderzoek. Zo hebben verscheidene onderzoeken vastgesteld dat de sportsetting zorgt voor een positieve bijdrage aan de ontwikkeling van het zelfbeeld (Allender, Cowburn & Foster, 2006; Seymour, Reid & Bloom, 2009). Daarnaast wordt de sportsetting als een geschikte context gezien voor de stimulering van de sociaal-emotionele ontwikkeling (Bailey, 2006). Een niet significante samenhang sluit echter niet uit dat peutervoetbal niet van invloed is op de sociaal-emotionele ontwikkeling bij jonge kinderen. Mogelijk is er wel een effect van peutervoetbal op de sociaal-emotionele ontwikkeling, maar hangt dit niet samen met het aantal maanden dat de kinderen op peutervoetbal zitten. Een suggestie voor toekomstig onderzoek is dat de analysetechniek ANOVA, waarbij twee groepen met elkaar vergeleken worden, een meer geschikte manier is om het effect van sport in teamverband op de sociaal-emotionele ontwikkeling te analyseren, dan het gebruik van een correlatiecoëfficiënt. Dit betekent echter wel dat er sprake moet zijn van een controlegroep. Een controlegroep is in dit onderzoek niet gebruikt, vanwege het exploratieve karakter.

Een andere mogelijkheid is het implementeren van een voormeting waardoor het verschil in sociaal-emotionele ontwikkeling tussen de voor- en nameting vergeleken kan worden. Een groot minpunt hiervan is echter dat alternatieve verklaringen zoals natuurlijke groei niet uitgesloten kunnen worden. Binnen dit onderzoek is echter wel geprobeerd rekening te houden met andere factoren die mogelijk invloed gehad kunnen hebben op de sociaal-emotionele ontwikkeling. Dit is gedaan door middel van het bevragen van de ouders naar de specifieke bijdrage van peutervoetbal aan de sociaal emotionele ontwikkeling van hun kind.

Naast het rekening houden met de alternatieve verklaringen die de sociaal-emotionele ontwikkeling kunnen beïnvloeden, bevat het onderzoek nog een aantal sterke punten. Allereerst is er is getracht om de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen breed in kaart te brengen vanwege het exploratieve karakter van het onderzoek. Aan de hand van de vragenlijst is gepoogd vele facetten van de sociaal- emotionele ontwikkeling aan bod te laten komen. Een ander sterk punt van dit onderzoek is dat ouders binnen de vragenlijst de ruimte gekregen hebben om hun visie over peutervoetbal weer te geven. In de vragenlijst is er na elk domein de gelegenheid geweest voor ouders om nog eventuele opmerkingen met betrekking tot elk afzonderlijk domein te plaatsen.

Er zijn echter ook een aantal kanttekeningen bij de wijze van dataverzameling te noemen. Allereerst zijn de ouders via de email benaderd met het risico dat ouders niet reageren, vanwege de indirecte manier van benaderen. Daarnaast is er gewerkt met een vragenlijst via internet, waarbij geen toezicht gehouden kon worden op het invullen van de

vragenlijst. Beide risico's zijn gegrond gebleken, gezien het feit dat een groot deel van de ouders niet hebben gereageerd op het verzoek om een vragenlijst in te vullen en niet alle vragenlijsten compleet en correct zijn ingevuld.

Vanwege de hoeveelheid non-respons en niet volledig ingevulde vragenlijsten is aan het einde van het kwantitatieve onderzoek door middel van een kwalitatief onderzoek gevraagd naar de redenen voor het niet (volledig) invullen van de vragenlijst. De redenen waarom ouders de vragenlijst niet (volledig) hebben ingevuld variëren sterk. Een aantal ouders heeft aangegeven dat de vragenlijst in de meivakantie opgestuurd is waarin zij op vakantie waren en geen tijd hadden om te reageren. Andere ouders hebben aangegeven dat het invullen van sommige vragen te veel werk is. Tevens heeft een aantal ouders aangegeven dat zij sommige vragen lastig beantwoordbaar vinden en daarnaast de vragenlijst ook te lang vinden, waardoor zij halverwege gestopt zijn met het invullen van de vragenlijst. Een reden waarom de ouders de vragen mogelijk als ingewikkeld hebben ervaren, is dat ouders het moeilijk vinden om wat over de sociaal-emotionele ontwikkeling van hun jonge kind te zeggen. In toekomstig onderzoek dient met deze redenen rekening gehouden te worden, opdat de vragenlijst door meer respondenten (volledig) ingevuld wordt.

Ondanks dat ouders aangegeven hebben dat ze de vragenlijst te lang vinden, is voorafgaand wel getracht om de vragenlijst niet langer te maken dan noodzakelijk. Daarom is ervoor gekozen om een schaal te ontwerpen waarbij naar zowel de verandering in de sociaal-emotionele ontwikkeling als de bijdrage van peutervoetbal op deze verandering gevraagd werd. Door het combineren van deze twee vragen is het een zeer ingewikkelde vraagstelling en antwoordschaal gebleken waardoor ouders moeite hebben deze in te vullen. Daarnaast heeft dit het scoren van de antwoordschaal in SPSS zeer ingewikkeld gemaakt en blijkt ook het berekenen van een correlatie met deze schaal een uitdaging.

Naast dat gevraagd is naar de redenen voor het niet (volledig) invullen van de vragenlijst, is er ook gevraagd naar hoe de ouders naar het peutervoetbal kijken. Ouders hebben door middel van deze open vraag nogmaals de kans gekregen om hun mening te formuleren over peutervoetbal. Ondanks de niet significante resultaten uit de vragenlijst geven de ouders aan dat zij vooruitgang zien bij hun kinderen in de sociaal-emotionele ontwikkeling. Zo hebben ouders aangegeven dat de kinderen op sociaal gebied vooruitgaan, doordat zij samen spelen met andere kinderen, hun plaats leren kennen in een groep en rekening leren houden met anderen. Ouders geven echter wel aan dat de sociale ontwikkeling ook wordt gestimuleerd door andere activiteiten, zoals bijvoorbeeld de kinderopvang en buiten spelen met andere kinderen. Daarnaast zien de meeste ouders ook een vooruitgang in de emotionele ontwikkeling van hun kinderen. Ouders geven aan dat hun kind beter leert om te gaan met bijvoorbeeld winnen en verliezen.

Uit bovenstaande komt naar voren dat ouders wel aangeven dat peutervoetbal een

positieve invloed heeft. Dit komt echter niet uit de resultaten van de vragenlijsten naar voren. Op basis van het kwantitatieve onderzoek kan niet vastgesteld worden dat sport in teamverband een positieve bijdrage levert aan de ontwikkeling van assertiviteit, zelfbeeld, zelfregulatie en sociale interactie en dus de sociaal-emotionele ontwikkeling van de peuters. Op basis van de open vraag lijkt er echter wel een positieve bijdrage te zijn van sport in teamverband op de sociaal-emotionele ontwikkeling. Er lijkt dus sprake te zijn van een positieve tendens, zonder dat deze significant is.

Bij de generaliseerbaarheid van de resultaten moet er rekening mee worden gehouden dat dit onderzoek slechts gebruikt heeft gemaakt van ouders waarvan hun zoon op peutervoetbal zit. Er kan op basis van dit onderzoek niets gezegd worden over de invloed van sport in teamverband op jonge leeftijd bij meisjes. Daarnaast komen alle kinderen en hun ouders uit de omgeving Houten waardoor generaliseerbaarheid naar gezinnen uit andere delen uit Nederland discutabel is. Tevens is er bij alle gezinnen sprake van een gemiddeld tot hoge sociaal economische status waardoor generaliseerbaarheid naar kinderen uit gezinnen in lagere sociale klassen niet mogelijk is. Als laatste kwestie met betrekking tot de generaliseerbaarheid moet men er bewust van zijn dat dit onderzoek is uitgevoerd bij voetballende peuters. De resultaten die voortvloeien uit dit onderzoek gelden niet direct voor andere sporten in teamverband. Om de vraagstelling van dit onderzoek te kunnen beantwoorden is belangrijk dat in toekomstig onderzoek andere sporten in teamverband meegenomen worden

Het kwalitatieve deel van het onderzoek heeft ervoor gezorgd dat meer inzicht is verkregen in de beleving van ouders met betrekking tot peutervoetbal. Een grootschaliger kwalitatief onderzoek kan de beleving van ouders met betrekking tot peutervoetbal nog meer inzichtelijk maken. Open interviews bieden hiervoor een goede mogelijkheid. Het doen van meer onderzoek naar de invloed van lichamelijke activiteiten op jonge leeftijden is relevant, omdat gewoontes met betrekking tot lichamelijke activiteit op jonge leeftijd zich voortzetten in de adolescentie en volwassenheid (Hume, Salmon, & Ball, 2005). Voldoende beweging kan er namelijk voor zorgen dat kinderen fit blijven en een gezonde levenswijze ontwikkelen (Bundy et al., 2009; Macdonald-Wallis, Jago, Page, Brockman, & Thompson, 2011; Ridgers, Carter, Stratton & McKenzie, 2011).

Referenties

- Allender, S., Cowburn, G., & Foster, C. (2006). Understanding participation in sport and physical activity among children and adults: A review of qualitative studies. *Health Education Research, 21*, 826-835.
- Bailey, R. (2006). Physical education and sport in schools: A review of benefits and outcomes. *Journal of School Health, 76*, 397-401.
- Bales, R. F. (2001). *Social interaction systems: Theory and measurement*. New Jersey: Transaction Publishers.
- Batum, P., & Yagmurlu, B. (2007). What counts in externalizing behaviors? The contributions of emotion and behavior regulation. *Current Psychology, 25*, 272-294.
- Brown, S., & Taylor, K. (2009). Social interaction and children's academic test scores: Evidence from the national child development study. *Journal of Economic Behavior & Organization, 71*, 563-574.
- Bundy, A. C., Lockett, T., Tranter, P. J., Naughton, G. A., Wyver, S. R., Ragen, J., & Spies, G. (2009). The risk is that there is 'no risk': A simple, innovative intervention to increase children's activity levels. *International Journal of Early Years Education, 17*, 33-45.
- Carpendale, J. I. M., & Lewis, C. (2004). Constructing an understanding of mind: The development of children's social understanding within social interaction. *Behavioral and Brain Sciences, 27*, 79-151.
- Coleman, L., Cox, L., & Roker, D. (2008). Girls and young women's participation in physical activity: Psychological and social influences. *Health Education Research, 23*, 633-647.
- Côté, J. (2002). Coach and peer influence on children's development through sport. In J. M. Silva & D. E. Stevens (Eds.) *Psychological foundations of sport* (pp. 520-540). Boston: Allyn & Bacon.
- Dwire, J. (2010). Boys to men: School based education and support to assist adolescent males in the journey from boys to men. Retrieved from:
<http://www.winona.edu/counseloreducation/Capstones/2010/Fall/Boys%20to%20>

- MenSchool%20Based%20Education%20and%20Support%20to%20Assist%20Adolescent%20Males%20in%20the%20Journey%20from%20Boys%20to%20Men.pdf
- Ford, M. E. (1992). *Motivating humans: Goals, emotions, and personal agency beliefs*. Newbury Park: Sage.
- Fraser-Thomas, J. L., Côté, J., & Deakin, J. (2005). Youth sport programs: An avenue to foster positive youth development. *Physical Education and Sport Pedagogy, 10*, 19-40.
- Gecas, V. (1982). The self-concept. *Annual Review of Sociology, 8*, 1-33.
- Goudas, M., & Giannoudis, G. (2008). A team-sports-based life-skills program in a physical education context. *Learning and Instruction, 18*, 528-536.
- Hansen, D. M., Larson, R. W., & Dworkin, J. B. (2003). What adolescents learn in organized youth activities: A survey of self-reported developmental experiences. *Journal of Research on Adolescence, 13*, 25-55.
- Heatherton, T. F., & Polivy, J. (1991). Development and validation of a scale for measuring state self-esteem. *Journal of Personality and Social Psychology, 60*, 895-910.
- Herskind, M. (2010). Tensions and dilemmas in body-pedagogy in kindergarten employees' effort to transform a vocational education programme about body and movement into practice. *Sport, Education and Society, 15*, 187-202.
- Hume, C., Salmon, J., & Ball, K. (2005). Children's perceptions of their home and neighbourhood environments, and their association with objectively measured physical activity: A qualitative and quantitative study. *Health Education Research, 20*, 1-13.
- Kuiper, N. A., & Martin, R. A. (1993). Humor and self-concept. *Humor: International Journal of Humor Research, 6*, 251-270.
- Light, R. (2008). *Sport in the lives of young Australians*. Sydney, Australia: Sydney University Press.
- Macdonald-Wallis, K., Jago, R., Page, A. S., Brockman, R., & Lorr, M., & More, W. W. (1980). Four dimensions of assertiveness. *Multivariate Behavioral Research, 2*, 127-138.
- Macdonald-Wallis, K., Jago, R., Page, A. S., Brockman, R., & Thompson, J. L. (2011).

- School-based friendship networks and children's physical activity: A spatial analytical approach. *Social Science & Medicine*, *73*, 6-12.
- Nonis, K. P. (2005). Kindergarten teachers' views about the importance of preschoolers' participation in sports in Singapore. *Early Child Development and Care*, *175*, 719-742.
- Papacharisis, V., Goudas, M., Danish, S. J., & Theodorakis, Y. (2005). The effectiveness of teaching a life skill program in a sport context. *Journal of Applied Sport Psychology*, *17*, 247-254.
- Piaget, J. (1962). *Play, dreams, and imitation in childhood*. New York: Norton.
- Quinn, M. M., Jannasch-Pennell, A., & Rutherford, R. B. (1995). Using peers as social skills training agents for students with antisocial behavior: A cooperative learning approach. *Preventing School Failure*, *39*, 26-31.
- Richmond, V. P., & McCroskey, J. C. (1992). *Communication: Apprehension, avoidance, and effectiveness*. Scottsdale: Gorsuch Scarisbrick.
- Ridgers, N. D., Carter, L. M., Stratton, G., & McKenzie, T. L. (2011). Examining children's physical activity and play behaviors during school playtime over time. *Health Education Research*, *26*, 586-595.
- Riksen-Walraven, J. M. A. (2002). Wie het kleine niet eert: Over de grote invloed van vroege sociale ervaringen. Retrieved from:
http://www.pastrealityintegration.com/sources/downloads/riksen_walraven.pdf
- Seymour, H., Reid, G., & Bloom, G. A. (2009). Friendship in inclusive physical education. *Adapted Physical Activity Quarterly*, *26*, 201-219.
- Strong, W. B., Malina, R. M., Blimkie, C. J. R., Daniels, S. R., Dishman, R. K., Gutin, B., ... Trudeau, F. (2005). Evidence based physical activity for school-age youth. *The Journal of Pediatrics*, *146*, 732-737.
- Washburn, I. J., Acock, A., Vuchinich, S., Snyder, F., Li, K., Ji, P., Day, J., DuBois, D., & Flay, B. R. (2011). Effects of a social-emotional and character development program on the trajectory of behaviors associated with social-emotional and character development: Findings from three randomized trials. *Prev Sci*, *12*, 314-323.

Wilson, K., & Gallois, C. (1993). *Assertion and its social context*. Elmsford, NY: Pergamon Press.

Zeman, J., Shipman, K., & Suveg, C. (2002). Anger and sadness regulation: Predictions to internalizing and externalizing symptoms in children. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology, 31*, 393-398.

Abstract

Background: Recently, much research has been done on the effects of sport on children's health status. However, little is known about the effect of sport, and particularly team-based-sport, on the social-emotional development in young toddlers/pre-school children.

Aim: The aim of the present study is to explore the effects of team-based-sport on the social-emotional development in young toddlers/pre-school children.

Method: This study concerns a explorative-quantitative research method with a non-experimental design. A single measurement takes place where parents of children who take part in soccer for pre-school children are asked to complete a structured questionnaire. In this questionnaire the perception of parents is asked about the effect of soccer on the social-emotional development in pre-school children.

Results: There is no significant positive correlation between the duration of participation in soccer for pre-school children and the degree of contribution of soccer that parents experienced on the social-emotional development in their young children.

Conclusion: Despite the non-significant results, parents state in a small qualitative questionnaire that they think that soccer for pre-school children has a positive effect on the social-emotional development of their children. More large-scale research is needed to investigate the effects of soccer for pre-school children.

Keywords: soccer for pre-school children; teamsports; social-emotional development; assertiveness; self-concept; self-regulation; social-interaction.

Bijlagen
Bijlage 1
Vragen vragenlijst

Assertiviteit**Welke bijdrage heeft peutervoetbal tot nu toe gehad aan een verandering in de volgende stelling:**

1. Mijn kind is in staat om te zeggen wat hij/zij voelt en denkt, zonder zich te schamen voor zijn/haar mening.
2. Mijn kind durft zich te uiten in een groep.
3. Mijn kind is in staat 'nee' te zeggen zonder zich schuldig te voelen.
4. Mijn kind is in staat om op een positieve manier gesprekken met anderen te voeren (netjes en met respect).
5. Mijn kind is in staat eigen doelen te stellen en neemt beslissingen zonder hierbij af te wachten wat anderen doen.
6. Mijn kind is in staat complimenten te geven aan en te ontvangen van anderen.

Zelfbeeld**Welke bijdrage heeft peutervoetbal tot nu toe gehad aan een verandering in de volgende stelling:**

1. Mijn kind heeft een positief zelfbeeld.
2. Mijn kind voelt zich zelfverzekerd op fysiek gebied.
3. Mijn kind voelt zich zelfverzekerd op sociaal gebied.
4. Mijn kind voelt zich zelfverzekerd op emotioneel gebied.
5. Mijn kind voelt zich zelfverzekerd op academisch gebied.
6. Mijn kind heeft zelfvertrouwen

Zelfregulatie**Welke bijdrage heeft peutervoetbal tot nu toe gehad aan een verandering in...**

1. Het vertonen van woede uitbarstingen
2. Het kunnen omgaan met verwachtingen en eisen van ouder/verzorger
3. Het vertonen van impulsief gedrag
4. Het kunnen omgaan met zijn/haar frustraties.
5. Het behouden van de aandacht bij een taak

Sociale interactie**Welke bijdrage heeft peutervoetbal tot nu toe gehad aan een verandering in de volgende stelling:**

1. Mijn kind laat in gesprekken zien dat hij/zij begrijpt wat anderen bedoelen.
2. Mijn kind vraagt anderen naar hun mening.
3. Mijn kind reageert op een positieve manier op mensen.
4. Mijn kind brengt anderen niet in verlegenheid door ongepaste of onaardige reacties.
5. Mijn kind laat in een gesprek anderen aan het woord.
6. Mijn kind verdedigt zijn mening niet op een boze of agressieve manier

Bijlage 2
Antwoordschaal

Voorbeeldvraag

Is er een verandering in het hebben van woede-aanvallen bij uw kind? Zo ja, wat is de bijdrage van peutervoetbal aan deze verandering?

Geen verandering	Negatieve bijdrage	Redelijk negatieve bijdrage	Geen bijdrage	Redelijk positieve bijdrage	Positieve bijdrage